

Rosettas Stone framført på Polyfon- konferansen 09.11.21.

Av Jostein Stalheim

© Jostein Stalheim

FLKI/ALU

Institutt for kunstfag

Høgskulen på Vestlandet

2024

HVL-notat frå Høgskulen på Vestlandet nr. 4

ISSN 2703-710X

ISBN 978-82-8461-068-9

Utgjevingar i serien vert publiserte under Creative Commons 4.0. og kan fritt distribuerast, remixast osv. så sant opphavspersonane vert krediterte etter opphavsrettslege reglar.
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sammendrag

Operaen Rosetta's Stone er et samarbeid mellom komponistene John G. Bilotta og Jostein Stalheim, og librettistene Oded Ben-Horin og John McGrew. Dette prosjektet var en oppføring av en scene på Polyfon-konferansen i Mimes Brønn på HVL 9.11.21.

Urpremieren i Walnut Creek utenfor San Francisco 12.-13. og 26.-27. august 2016 under festivalen Fresh Voices XVI Festivals of New Works: "Memories & Desires" Operaen ble nominert til semi-finalen av American Prize i klassen Opera/theater/film/dance divisions 2018-2019.

EMNEORD: Opera, Rosettas Stone, alzheimer, komposisjon, John G. Bilotta, Jostein Stalheim, libretto, Oded Ben-Horin. John McGrew.

Forord

Historien om "Rosetta's Stone" åpner i Café of the Mind, en teatralisk representasjon av Als hjerne der "ansattes" hjerneregioner (Cortex, Thalamus, Hippocampus, Amygdala, lillehjernen og hjernestammen) fungerer i perfekt harmoni. Hippocampus er den første hjerneregionen som er negativt påvirket av Alzheimers som blir tydelig i "The Hippocampus' Monologue" på slutten av den andre scenen. Rosetta begynner å forstå at professoren hennes endrer seg mentalt. Hans sykdomstilstand forverres, og han blir uklar og forvirret. I den tredje scenen vender de tilbake til Café of the Mind for å finne den i fullstendig uorden da hjerneregionene, en etter en, ikke klarer å kommunisere eller samarbeide, noe som speiler Als egen mentale tilbakegang. Flere år senere, i sluttscenen, vender Rosetta tilbake for å besøke sin gamle professor bare for å finne ham i de sene fasene av sykdommen, uten å kunne gjenkjenne henne. Hun sliter med å nå ham ved hjelp av musikk han lærte henne som student, men forbindelsen deres er kort, og forsvinner i løpet av sekunder.

Innhold

Sammendrag	3
Forord	4
Utfordringer	6
Komponering	7
Scenisk oppsetning	10
Etisk dilemma	12
Relevans for lærerutdanningen og betydning for kunstfeltet	13
Sluttkommentar	14
Referanser	16

Utfordringer

Da vi skulle sette opp dette utdraget tok jeg kontakt med vokalseksetten Tabula Rasa og vi fikk tre kvinner og en mann til å spille rollene i scenen i tillegg til musikere på piano, cello og meg på akkordeon. De andre medvirkende var:

Rosetta: Elise Thorgersen Varne

Al hambra: Tord Kalvenes

Cortex: Sigrun Jørdre

Cerebellum: Rikke Lina Sorell Matthiesen

Cello: Amalie Stalheim

Piano: Jarle Rotevatn

Vi fikk noen gode prøvedager og var klar for streamet fremføring under POLYFON-konferansen 9.november 2021 (Rosettas Stone, 2014).

På konferansen ville ledelsen ha et innslag der et utdrag fra Rosettas Stone ble fremført. Dette var en komprimert versjon og jeg var i utgangspunktet ganske skeptisk til denne versjonen siden det var en scene løsrevet fra en større sammenheng.

Utfordringen slik jeg ser det var om utdraget fra operaen vi skulle fremføre ga et klart nok inntrykk av hva operaen handlet om. Foranledningen for situasjonen i begynnelsen av 2.akt var ganske enkel, men innfløkt sett i lys av hvor hårt professor Al Hambra var rammet av Alzheimer på det tidspunktet. Dette var selvsagt forklart i programhefte, men det var jo ikke sikkert at konferansedeltakerne faktisk hadde fanget hva som var i ferd med å skje med Al. Vi la inn forsterkere i det musikalske og enkel regi slik at det tragikomiske bedre skulle komme frem. Spesielt la vi vekt på det komiske som oppstår når servitørene/hjernedelene misforstår det som blir bestilt ved Al Hambra sitt bord. Jeg ville med andre ord undersøke hvordan et utdrag midt i en opera kunne være en introduksjon til temaet Alzheimer og demens slik det var planlagt på konferansen. Balansen mellom å være et kunstnerisk innslag og en formidling av temaet på konferansen gjennom sang, musikk og drama kunne være opplysende

samtidig med et morsomt og underholdende innslag. Denne balansegangen mellom relevant innspill i debatten og et musikalsk avbrekk i konferansen var utfordrende å forholde seg til; spesielt da bare et lite bruddstykke av helheten i operahandlingen ble fremført.

Jeg hadde tidlig en samtale med Brynjulf Stige som er leder for musikkterapiutdannelsen ved Griegakademiet. Han var rørt over innholdet i operaen og kunne dele opplevelser i en nær familie som var rammet av Alzheimer. Dette beveget også meg og jeg sendte inn forslag til konferanse om å produsere et utdrag. Jeg hadde arbeidet med vokalseksetten Tabula Rasa tidligere og jeg var innstilt på å bruke sangere fra gruppen. Vi hadde flere prøver og det oppsto både komiske, rørende og meningsfulle episoder som fungert godt i en kammerbesetning.

Jeg ville gjerne presentere en tragi-komisk situasjon der Rosetta kommer tilbake til sin Alzheimer-rammet cellolærer Al Hambra for å hjelpe han til å huske det de hadde i fortiden. Det dreier seg om samtaler rundt, Bach, Saint-Saëns, Dvorák og andre klassikere. Al klarer ikke helt å komme på sporet og tar feil av både det ene og det andre, forveksler komponister, musikk og ansatte på kafeen. De kafeansatte har på sin side forandret seg fra 1.akt der alt var i orden og ingenting manglet, til 2.akt der Al sin sykdom er forverret og kontakten med han er minimal, kanskje bare sekunder.

I dette utdraget arbeidet vi med misforståelser og dramatisering av en sammenblanding av menyer, antall kopper og glass på bestillingen og hva «det vanlige» på menyen betydde. Spesielt er Hippocampus tidlig rammet og dette medfører en slags slapstick-komedie der det er frem og tilbake med antall kopper og glass med vann.

Komponering

I partituret til denne scenen har jeg brukt en loop som illustrerer det «blackout» som rammer Al og der servitørene på Cafe of Mind forbytter kaffekopper, vannglass, dagens rett og hva som er stambordet for professor Al Hambra. Dette skaper irritasjon hos Rosetta, tidligere cellostudent og det bygger seg opp til et

panikkanfall der hun roper ut «Quite enough! We only need one cup of coffee each and one glass of water each.» Dette høres ganske trivielt ut, men med musikk til får man spilt ut raseriet som ofte kommer frem hos familie og venner av de som rammes av Alzheimer. De tar på en måte «pasienten» i forsvar og irriterer seg over at ting ikke fungerer som det skal.

Dette kommer tydelig frem i librettoen til denne scenen der Al er passiv og uten initiativ, ser seg rundt og skjønner ikke helt hvorfor ting er som det er. Det samme gjelder Hippocampus og flere av de ansatte på kafeen. De går i stå og i mellomtiden glemmer de hvorfor de har gått til kjøkkenet, eller hvor mange kopper kaffe som skulle til Al sitt stambord. Den fulle forvirringen skjer rundt oppramsingen av dagens meny der det heter

Tekstlig blir det også gradvis færre ord fra kafepersonalet og Al. De starter å synge på m-m-m, mens bare Rosetta beholder sin bevissthet intakt, med alt det medfører med seg av irritasjon, fortvilelse og sinne. Selv dørklokken høre skeiv ut, den blir mikset med perkusjonseffekter som skaper en «ustemt» preg og det første tegnet på at noe er galt. Cortex som tar imot Professor Al og Rosetta husker ikke navnet på sin stamkunde. Rosetta svarer litt oppgitt du må da huske hvem Professor Al Hambra er! Når de ber om stambordet ved vinduet fortsetter forvekslingen og Cortex ber om at Cerebellum viser de vinduet. Slik fortsetter det, og man vet ikke om man skal le eller gråte. Virtuose passasjer i piano og klarinett veksles med stillhet og tomme pauser. Nå starter inngang til loop-partiet der flere og flere glass vann blir brakt til bordet. Rosetta blir irritert og ber om at de blir fjernet og at de bare vil ha to kopper kaffe.

Denne oppstykkete og komiske situasjon har en mørk undertone, der Al sitter uforstående til hva som foregår. Den dysfunksjonelle kafeen Rosetta´s Stone har også blitt redusert og degenerert. For Rosetta er det dobbelt frustrerende da både hennes musikk lærer og stamkafeen har mistet tilstedeværelse og handlingskraft. Rosetta har vil prøve å spille noen av Al sine favorittmusikk og noen korte øyeblikk gjenkjenner professoren stykket, men kan ikke sett ord på, enn mindre navn på komponist og verktittel. Professoren sitt minne blir trigget i korte avsnitt og når musikerne spiller utdrag og hentydninger til forskjellig musikk, er det antydning til gjenkjennelse, men uten å kunne sett ord på det.

Personalet på kafeen – eller hjernedelene – har også glimt av klarhet, da de rydder vekk ti glassene og serverer to kopper kaffe til bord ti – og ikke omvendt. Men det varer ikke lenge før bestilling av «husets spesial» blir grobunn for nye misforståelser. Det ender opp med topptonen for sopranen som retter opp alle feil. Men sinnet fører ikke frem, bare til fornærmelse og oppgitte miner. Intensjonen var å skape en komisk situasjon ut av denne forvirrete stemning og jeg syns sangerne spilte dette godt på fremføring på konferansen. Vi gikk i stå til slutt der celloen har en avsluttende overgang til siste scene. Der er det en slags refleksjon og tilbakeblikk som står i fokus.

Den første scenen i akt 2 ble altså fremført av fem sangere der Al i urpremieren ble sittende i rullestol for å understreke hans fremskridende sykdom. For meg hadde det vært bedre å illustrere professorens manglende stedsans ved at han går til punkt i rommet der han blir stående for seg selv. Men det er jo mange typer av denne sykdom og mange stadier, så jeg skal ikke påstå at det ene er mer riktig enn det andre, men jeg tror bare det hadde fungert bedre i en semi-konsertant fremføring. Med enkle virkemidler og scenografi fikk jeg inntrykk av at publikum fanget situasjonen og kunne leve seg inn i Al sin tilstand. Spesielt med en god introduksjon kunne det fungert enda bedre. Jeg tror også at det var en barriere å fremføre den på engelsk, men det var liten tid til å gjendikte sangteksten.

Jeg opplevde at andre misforståelser som ble spilt frem gjorde bedre lykke. F.eks. var det latter i bakre rekker da bill (regning) ble forvekslet med Bill (pianisten). Jeg husker i hvert fall under urpremieren i 2016 var det flere som syns en «billig» spøk på riktig plass var godt timet som slutten i 2.akt. Operaen ble spilt fire ganger i San Francisco og det var godt besatt i publikum. Kanskje var det pga produksjonsselskapet utenfor San Francisco hadde et stampublikum som var innstilt på morsomme episoder og kabareter. Jeg traff for første gang den andre komponisten og den andre librettisten. Noe som førte til møter der vi diskuterte muligheter for å spille det i Norge. Jeg var derfor veldig glad for at det lyktes å få satt opp en scene på Polyfon-konferansen noen år senere i 2021. Jeg ble heldigvis positivt overrasket både av fremføring med profesjonelle utøvere og publikum som gav oss tilbakemeldinger som støttet vårt inntrykk av at utdraget kunne fungere separat f.eks. med en grundig introduksjon til handlingen i operaen.

Scenisk oppsetning

Det merkes at det er prosesser som tar tid når det gjelder opera og sceniske produksjoner. Når man tenker på de måneder dette tok å skrive to scener ser jeg tilbake på det med lyst siden mye gav seg selv ut ifra teksten og de to scenene som medkomponisten Bilotta hadde skrevet. Jeg hadde altså både tekst og en del musikk til disposisjon så under engasjementet i Skriv-en-opera-kurset på Stord året før ledet til at jeg skrev musikk til de to andre scenene. Til Polyfon-konferansen (2022) måtte jeg rearrangere den første scenen i 2.akt siden vi ikke hadde et kammerorkester og økonomien var begrenset. Jeg søkte ekstra penger og fikk dekket inn utgiftene til sangerne og musikerne som var med. Det er jo derfor en utfordring å gjøre sånne prosjekt siden f.eks. de få tusen som kom fra konferansen dekket ca. en av musikerne.

Det er stramt økonomisk og et større apparat som settes i gang i en slik sammenheng, men i den andre enden var alle fornøyd og vi snakket om å sette opp hele operaen på et tidspunkt. Jeg skriver nå på ny opera og det er en god følelse å ha flere operaer bak seg. Når man ofte må være manager og produsent i tillegg til å omarrangere og legge til rette for de instrumenter og sangere man har for hånden skaper det mye ekstra arbeid for komponisten. Jeg syns likevel det var for en god sak og jeg fikk gjort arrangementen på meget kort tid, slik at musikere og sangere kunne starte forberedelsene og gjøre seg klar til prøvene. Dette skjedde også på delvis veldedig velvilje. I tillegg manglet vi midler til regi, kostymer etc så derfor måtte det bli en semi-konsertant versjon med egenregi i dialog med oss andre i ensemblet.

Når jeg nå tenker tilbake på prosessen rundt de forskjellige versjonene og utdrag har jeg fremdeles en sterk tro på konseptet, operaen og instrumenteringer. Utfordringen i starten var å få mine scener til å passe – og kontrastere – med Bilotta sin musikk. Tonearter, overganger, motiver og harmonier måtte tilpasses og ikke minst ha en indre logikk som fulgte teksten og dramaturgien i teksten. Dette var ikke den største utfordringen, siden min første opera også var skrevet på en ferdig libretto. Her dreiet det seg om et vitenskapelig tema; nemlig etiske utfordringer med bioteknologi som på 90-tallet hadde sin aksellerende utvikling. Når det gjelder Alzheimer er det tilsvarende økende bevissthet og forskning

rundt emnet som medfører at dagens kunnskap raskt blir uaktuell og til og med misvisende. Da jeg snakket med profesjonelle som hadde kunnskap om utviklingen i Alzheimer-forskningen kunne de legge frem en god del oppløftende forsøk, spesielt når det gjelde å benytte musikk og sang i behandlingen. Jeg kunne dessverre ikke bruke for mye tid på dette og hadde jo en libretto jeg skulle forholde meg til så jeg begrenset meg til å illustrere og kommentere teksten med musikalske mellomspill og fargelegging av tekstens innhold og form. Jeg håper jeg gjorde det rette når jeg satte inne en loop da rollene Brain Stem og Cerebellum forveksler menyene med dagens spesial, etc.

Det var herlig å sitte i operaensemblet, selv om det var skåret ned til beinet med tre musikere. Pianisten Bill – eller Jarle – som han egentlig heter gjorde en formidabel jobb ved å bidra til presist akkompagnement, men også til forslag til regigrep og musikalske kammermusikalske virkemidler. Cellisten som på en måte var skyggen til Rosetta spilt av Amalie, der hun skulle veksle mellom utdrag og allusjoner av eksisterende cello-konserteer til virtuose passasjer og støtte til sangrollene. Her vist hun seg veldig kyndig og kunne store deler av partituret utenat slik at hun kunne cue både sangerne og meg selv.

Musikalsk og melodisk la jeg vekt på å underordne meg teksten siden den var så dagligdags med beskrivelser av en kafe slev om den i denne akten var dysfunksjonell og nedfalls. Der jeg kunne sett inn litt ekstra musikalsk var steder der det skulle være forflytninger av personene fra backstage til frontstage eller fra venstre til høyre scene. Dette hadde vært mer virkningsfullt hvis vi kunne koordinert dette med sangernes regi og plassering i rommet. Det lot seg dessverre ikke gjøre pga tidsmarginen, så det ble på en måte bilder på brå dreininger i løpet av all forvirringen som skjer på scenen. Ett moment holdt vi på og det var høydepunktet av Rosettas frustrasjon over misforståelsen til personalet i kafeen. Da skulle Rosetta gå opp til topptonen og med stor kraft «rope» ut: nå er det nok! Samtidig skulle Rosetta konfrontere publikum og det ble på en måte et brudd med den fjerde veggen. Når Rosetta går fra kafebordet midt på scenen og går mot publikum samtidig med hun øker volumet på sin sang har det dobbel virkning. Plassering i rommet er en av de viktigste virkemidlene i

en opera og ved å kombinere flere parameter i rollen oppnå den ønskede virkning.

Etisk dilemma

De etiske dilemmaer vi støtte på i dette prosjektet var mange. Vi diskuterte under innstuderingen hvilke konsekvenser det kunne gi å fremføre et dramatisk oppgjør forbundet med sykdommen Alzheimer. Dette gjaldt ikke minst Rosetta selv som i operaen reagerer med raseri når kafeen oppleves dysfunksjonell. Slike emosjonelle utbrudd finner man selvsagt hos familie og venner til personer som er rammet av Alzheimer og ikke forstår så godt situasjoner som skyldes sykdommen. Spesielt var dette problematisk da det skulle spilles på en konferanse der man ikke forventet en problematisering av temaet på denne måte. Noen forventer et kunstnerisk innslag skal skape ro og avveksling i forhold til verbale foredrag der man resonerer rundt musikkterapi. Dette utdraget fra vår opera tok fatt i et etisk problem ved at det ble fremført et rollespill der man var vitne til en musiker som spiller alzheimersyk og der hans nærmeste reagerer med et kraftig utbrudd som beskrevet tidligere. Jeg vurderte dette til akseptabelt, men ikke støtende da vi blandet det med en komisk situasjon. Erttertanken rundt situasjonen som kan oppstå hos publikum får latteren til å stilne, men vi forsøkte på beste måte å balansere dette i fremføringen.

Et annet dilemma vi hadde var å gjøre narr av det å glemme, eller bytte om på antall kopper og glass som var bestilt på kafeen. Dette var jo skrevet inn i librettoen og egentlig ikke noe vi kunne gå utenom, men igjen er det situasjonen som forsterker dette. På en konferanse om musikkterapi forventer man eksempler på terapeutisk musikk – om det finnes. Konferansedeltakerne forventet kanskje å bli underholdt, beroliget og behaget, men i operaen er valget tatt i librettoen med en komisk undertone opp imot det alvorlige temaet; symptomer på sykdommen Alzheimer. En slik kritisk fremstilling av et møte mellom en alzheimersyk professor og hans tidligere student kan støte noen og skape assosiasjoner og minner. Jeg mener vi tok så mye hensyn til dette i vurderingen av måten vi fremførte musikken.

Den tredje betenkeligheten i operautdraget på konferansen var å gjøre narr av en situasjon som i første omgang kan virke morsom, men som ved nærmere ettertanke har et alvorlig og trist innhold. Selv om Rosetta prøver å gjenskape minner hos professoren gjennom musikalske eksempler (Bach, Dvorak, etc.) blir hun etter hvert sint og oppgitt over hva som har rammet hennes tidligere professor. Dette var en utfordrende balansegang da utdraget ble tatt ut av sin kontekst og fremført løsrevet fra handlingen i operaen. Jeg drøftet dette med ensemblet og sangerne spesielt og vi ble enige om en tolkning som passet til konferansen.

Relevans for lærerutdanning og betydning for kunstfeltet

Dette samarbeidet med Rosettas Stone startet på et lærerseminar i Skriv-en-opera-metoden som Oded Ben-Horin ledet. Her var jeg instruktør på det musikalske, der jeg bygget en opera sammen med vgs-elever. Dette arbeidet har jeg hatt jevnlig glede av å vise frem til studentene ved HVL. I dette seminaret var det et relativt selvgående team, men alt skal jo bearbeides og formes kollektivt, så det er mange av prosessene som er lik for hver gang. Studentene ved HVL har selv gjennomgått opplæring i metoden og skapt sin egen operaforestilling, med alt det innebærer. Dette er et årlig prosjekt der jeg introduserer mulighetene for en profesjonell sceneoppsetning som Rosettas Stone. Å benytte seg av et vitenskaplig tema for operaen er sentralt i Skriv-en-vitenskapsopera. Her får studentene innblikk i hvordan musikken skapes utifra drama som librettoen legger ut. Studentene får også innbikk i komposisjonsprosessen min i samarbeid med en co-komponist og to librettister slik at de får se både enkle grep og hvor kompleks en slik interdisiplinær produksjon er. Slike samarbeidsformer har for meg hovedsakelig positivt utbytte. Men de utfordringene man støter på er ofte krevende og kan overskygge det positive. Et utbytte som alltid melder seg i studentenes arbeid med sceneproduksjoner er interessekonflikter og uenighet om fremdrift og innhold. Det kan være detaljer når man får det på avstand, men det som jeg fikk ut av prosessen med å skrive med de tre andre i det kreative teamet kan jeg bruke som case for studentene. Forhandlinger og konfliktløsning har stor overføringsverdi og i en slik sammenheng der man er mange om å gi

form til et prosjekt trekker man veksler på alt – både gode opplevelser og krevende situasjoner. Underveisevalueringer og demokratiske prosesser spiller en viktig rolle for slike produksjoner, noe jeg flere ganger har opplevd når studentene skal arbeide frem noe fra bunnen av.

Det er ikke skrevet mange vitenskapsoperaer, i alle fall ikke på profesjonelt nivå. Global Science Opera (GSO) som er tilknyttet HVL har siden 2015 laget omfattende arbeid når det gjelder pedagogisk arbeid med barn og unge. Før det kjenner jeg bare til mine egne operaer i tillegg til klassikeren *Wozzeck* av Alban Berg (Berg, 1925) samt hans stort anlagte *Lulu* fra 1935 og først fremført 1979 lenge etter hans død. Operaen *Rosettas Stone* er derfor en av få profesjonelt anlagte operaer som er skapt etter opprettelsen av Write-a-science-opera (WASO) i 2014 av Oded Ben-Horin og Bergen Nasjonale opera. Jeg tror at en slik fremføring har stort potensiale ved at et utenommusikalsk tema blir bearbeidet i operaform. I møtet med publikum er det alltid en balansegang mellom komplekse sammensatte former og forståelse av tekst og historie. Jeg tror det kan berike både tematikk og musikkdramatikk noe jeg vil utvikle videre i kommende arbeid og legg stor vekt på formidlingen og forberedelsene til selve fremføringen.

Sluttkommentar

Arbeidet med denne operaen hadde mange utfordringer. At vi var to komponister som skulle skrive hver våre scener kunne lett blitt et potpurri. Jeg gjorde noen valg som at jeg tilnærmet meg tonalitet og uttrykk i det som Bilotta allerede hadde skrevet. Det var ikke enkelt å underordne seg hans stil, men det var lærerikt og noe jeg også tok med tilbake til studentene; det å skrive i forskjellige sjangre. Jeg syns ikke situasjonen var gunstig, men jeg syns jeg var nødt til det i for å få et helhetlig uttrykk.

Lærdom jeg har opparbeidet meg vil være nyttig og de utfordringer jeg ble stillet overfor i dette arbeidet vil jeg dra nytte av i andre settinger – ikke minst i mer scenisk arbeider. I den neste operaen jeg er i gang med om «Zosimos´ ni liv» er jeg interessert i å utforske dette område mer. Jeg planlegger å bruke

skyggespillere i større grad, da det i librettoen både er levende og døde som er med og dessuten er det beskrevet noen følgesvenner til hovedrollen som f.eks. kan være en danser eller noen som forestiller et dyr. Denne dobbeltheten kan man bruke aktivt i regi og scenografi da man kan utnytte at det visuelle har så mye av oppmerksomheten i en opera eller flermedialt uttrykk. Det kunne være musikk, siden den automatisk underbygger en fremdrift og utvikling i forhold til scenografien som (for ofte) er statisk. Jeg planlegger å bruke projisering av bilder på vegger bak og over aktørene slik at man raskt kan skifte fra en arena til en annen. Det skal også være historisk sprang over flere hundre år og da er det en god mulighet å bruke historiske autentiske opptak blandet med de samme personene eller noen som ligner og på den måte forhåpentligvis oppnå en forståelse av slik sprang.

Jeg er overbevist om at dette arbeidet med gjenopptak av en scene fra operaen Rosettas Stone med bakgrunn i urpremieren hadde stor betydning for mitt videre arbeid. På lik linje min første opera Pr. Warrants fremskritt om bioteknologi, gjorde jeg erfaringer her som danner kunnskap rundt scenografi, skyggespill, supplerende funksjoner i bilde, lyd, tekst og bevegelse og i opera generelt. Mitt ønske for den neste operaen er å utforske disse oppdagelsene i stort format. Innslaget fra operaen på konferansen satte dagsorden for hvordan hver scene må ha en autonom verdi slik at en «arie» eller et bruddstykke fra en scene kan oppleves separat. Jeg er derimot stadig skeptisk til å fremføre et utdrag fra en opera som er basert på en kontinuerlig musikalsk strøm, fremfor en nummeropera som har mer naturlig inndeling med arie og resitativ som lettere inviterer til å presentere et utdrag.

Referanser

Berg, A. (1935). Lulu, opera i tre akter. https://snl.no/Alban_Berg

Berg, A. (1925). Wozzeck, opera i tre akter. <https://snl.no/Wozzeck>

Bergen Nasjonale Opera. <https://bno.no/barn-og-unge/opera-i-skolen>

Global Science opera. <https://globalscienceopera.com/productions/>

Polyfon kunnskapsklynge. <https://www.uib.no/polyfon>

Rosettas Stone. (2014). Fremføring av utdrag fra operaen på Polyfon-konferansen: <https://www.youtube.com/watch?v=PHmrXyumTyw>

Stalheim, J. Cripps, P. (1993). Pr. Warrants fremskritt. Opera om bioteknologi. Cristal opera, Bergen.

Tabula Rasa. Vokalensemble. <https://www.tabularasa.no/presse/>

Write a science opera: <https://www.reseo.org/project/write-a-science-opera/>